

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากในทุกหน่วยงาน หรือองค์การ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ โดยผู้นำเปรียบเสมือนตัวจักร หรือกำลังสำคัญของหน่วยงาน หน่วยงานใดมีผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำก็จะส่งผลดีต่อหน่วยงาน ทำให้สามารถดำเนินงานตามเป้าหมายที่ต้องการไปสู่ความสำเร็จ โดยที่บุคคลในหน่วยงานนั้นมีความพึงพอใจในงาน เต็มใจที่จะปฏิบัติงานจนสุดความสามารถทำให้การปฏิบัติงานติดตามไปด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งบุคคลสามารถติดต่อกันได้ทั่วโลกอย่างรวดเร็ว และ สะดวก วิชาดา คุณาวิกติกุล (2539) กล่าวว่า ดังนั้น ผู้นำจึงต้องพยายามที่จะทำให้บุคคลในหน่วยงานได้ใช้ศักยภาพของตนเอง และสามารถปฏิบัติงานได้ด้วย ความมั่นใจยิ่งขึ้น โดยต้องเชื่อในความสามารถของผู้ตาม และเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้ตาม รวมทั้งทำงานไปกับผู้ตามด้วย นอกจากนี้ผู้นำควรต้องคำนึงถึงจิตใจของบุคคลมากกว่าที่จะคำนึงแต่ผลงานเพียงอย่างเดียว จึงจะทำให้ผู้นำมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการบริหารงาน ผู้บริหารไม่สามารถที่จะใช้ทักษะด้านการบริหารงานเพียงอย่างเดียวได้ แต่ต้องใช้ทักษะของการเป็นผู้นำควบคู่ไปด้วย จึงจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ สมยศ นาวิกการ (2538) กล่าวว่า นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของผลการปฏิบัติงานในกลุ่ม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่ต้องใช้ทักษะ การจูงใจ ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม และ ผลกระทบของปัจจัยทางสภาพแวดล้อมต่างๆด้วย ดังนั้น ประสิทธิภาพของงานจะเกิดขึ้นเมื่อ ทั้ง ผู้นำ และ ผู้ตาม มีส่วนร่วมในการยกระดับของแรงจูงใจของแต่ละฝ่าย ทำให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้อง เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้นำจะใช้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และแก้ไข ความขัดแย้งในการยกระดับ ค่านิยมด้านศีลธรรมให้สูงขึ้น ผู้นำมีความสามารถในการคาดการณ์ ในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ตามเปลี่ยนความสนใจ และความต้องการของตนเองที่จะนำไปสู่การ บรรลุจุดมุ่งหมายที่สูงกว่า และที่สำคัญคือ เป้าหมายของผู้นำและผู้ตาม เป็นเป้าหมายร่วมกัน

(collective purpose) ซึ่งคุณลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ Thomas Carlyle (1910 , อ้างถึงใน สมยศ นาวิการ, 2538) ได้กล่าวถึง " ทฤษฎีบุคคลสำคัญ " เขาชี้ให้เห็นว่า ความก้าวหน้าของโลกมาจากความสำเร็จของบุคคลสำคัญ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทฤษฎีนี้ มีความรู้สึกว่าคุณลักษณะที่ใช้กำหนดความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพได้ พื้นฐานทางทฤษฎีของวิธีการศึกษานี้อยู่ที่คุณลักษณะทางกายภาพ สังคม และบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่มีอยู่กับบุคคลโดยธรรมชาติ และอาจทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างผู้นำ และผู้ที่ไม่เป็นผู้นำได้

ดังนั้นคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่แสดงออกมาทางบุคลิกภาพ จึงมีความสำคัญต่อภาวะผู้นำมาก โดยผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสามารถในการบังคับบัญชา มีความต้องการความสำเร็จในอาชีพ มีสติปัญญาดี มีการตัดสินใจ และแก้ปัญหาที่ดี มีความมั่นใจในตนเอง มีความคิดริเริ่ม ซึ่งคุณลักษณะบางอย่าง เช่น ความมั่นใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวมีผลต่อการสร้างความเป็นผู้นำ นอกจากนี้ Harm (1988) พบว่า การเลียนแบบภาวะผู้นำจากบิดา มารดา และ คนในครอบครัว การเป็นบุตรคนแรก ก็มีผลต่อการสร้างความเป็นผู้นำเช่นกัน

ดังนั้น จากคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลจะพบว่า บุคลิกภาพที่แสดงออกมามีความสัมพันธ์กับการสร้างความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมไทย ในอดีตสังคมมักมองว่าเพศชายเป็นผู้นำมากกว่าเพศหญิง จะเห็นได้จากการดำรงตำแหน่งผู้นำ หรือ ตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญจึงอยู่ในมือของเพศชายทั้งสิ้น เพศหญิงจะถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ให้เป็นผู้ตามที่ดีมาโดยตลอดมาตั้งแต่อดีตทำให้บทบาทของสตรีไทยจึงไม่เป็นผู้นำ นอกจากนี้ ดวงแข พัทธ์สิน (2538) กล่าวว่า ลักษณะนิสัยผู้หญิงค่อนข้างจุกจิก ซื่อจ๋า และ ในสมัยวิกตอเรีย มีความเชื่อว่าผู้หญิงเป็นเพศที่โลเล ไม่หนักแน่น วิตกกังวลสูง ฟังพาคณอื่นสูง ชอบแก้ปัญหาในด้านรูปธรรมมากกว่านามธรรม ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะไม่เอื้อต่อการสร้างความเป็นผู้นำ

ดังนั้นคุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย จึงน่าที่จะมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้นำ และในปัจจุบัน ลักษณะของครอบครัว สังคม วัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามอารยธรรมตะวันตก ทำให้การแสดงออกทางบุคลิกภาพเพศชาย และเพศหญิง แตกต่างในอดีต ซึ่งจะพบว่า

ผู้หญิงมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ชายมากขึ้น ผู้ชายมีคุณลักษณะของความเป็นหญิงมากขึ้น หรือผู้หญิง และผู้ชาย มีบุคลิกภาพ ของทั้ง 2 เพศรวมกัน ซึ่งการค้นพบว่า ผู้นำมีคุณลักษณะ หรือบุคลิกภาพแบบใด ก็จะทำให้สามารถพัฒนาบุคลิกภาพให้เหมาะกับการเป็นผู้นำได้

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ภาวะผู้นำสร้างเสริมได้ ฝึกฝนได้ และ เรียนรู้ได้ โดยไม่ยึดถือ เช่นในอดีตแล้วผู้นำเกิดมาเพื่อเป็นผู้นำโดยแท้ ทำให้ความพยายามในการพัฒนาภาวะผู้นำได้รับ ความสนใจมากขึ้น และมุ่งที่จะหาวิธีสร้างพฤติกรรมที่มุ่งหวังสำหรับผู้นำให้เกิดขึ้น ดังนั้นการที่จะพัฒนาให้นักศึกษามีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องการเวลา และต้องเริ่มตั้งแต่บุคคลเข้าสู่วิชาชีพ หรือตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล พูลสุข หิงคานนท์ (2539) กล่าวว่า การส่งเสริมภาวะผู้นำในวิชาชีพการพยาบาลให้พยาบาลมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้น มีแนวทางของการส่งเสริมภาวะผู้นำใน 2 ลักษณะ คือ การส่งเสริมภาวะผู้นำในสถานศึกษา และ ในหน่วยงานพยาบาล ในส่วนของการศึกษาทางการพยาบาลนั้น มีแนวทางในการผลิตนักศึกษาพยาบาลให้ออกไปรับใช้สังคมได้อย่างมีคุณภาพ และ สถาบันการศึกษาจะเป็นแหล่งของตัวแบบในการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาล ดังนั้น ในสถาบันการศึกษาพยาบาล จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริม และจัดสภาพแวดล้อมให้นักศึกษาได้แสดงออกถึงภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับวิชาชีพการพยาบาล โดยอาจารย์จะต้องมีการจัดบรรยากาศของการเรียนให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักศึกษาจะต้องใฝ่หาความรู้ในสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในวิชาชีพ อาจารย์มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะการแก้ปัญหามากกว่าการท่องจำ สร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว of นักศึกษาอยู่เสมอ

ดังนั้นการที่อาจารย์จะช่วยพัฒนาส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ก็จะต้องมีการเสริมสร้างพลังอำนาจสำหรับนักศึกษาพยาบาล เนื่องจาก การเสริมสร้างพลังอำนาจจะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาความสามารถ และศักยภาพของตนเอง แต่การเสริมสร้างพลังอำนาจไม่ใช่จะปฏิบัติได้อย่างง่ายดาย จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์สำคัญ ซึ่งกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างอาจารย์และนักศึกษา โดยถ้าอาจารย์ช่วยให้นักศึกษาสามารถใช้ศักยภาพของตนเองในระหว่างการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนการสอนแบบใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง เน้นให้นักศึกษามีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย ก็จะช่วยให้การเรียนรู้ของนักศึกษาประสบความสำเร็จ และ ช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษามีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของการใช้เหตุและผล สามารถกระตุ้นให้กลุ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นใน

การปฏิบัติงาน ซึ่งคุณลักษณะนี้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กระบวนการนี้จะต้องอาศัย ทั้ง เครื่องมือ สิ่งแวดล้อม โอกาส และ เวลา ถ้านักศึกษารู้ถึงการมีพลังอำนาจในตน ก็จะมีพลังที่ตนเองมีคุณค่า สามารถกระทำการสิ่งใดให้บรรลุความสำเร็จ ในการดำเนินชีวิต และการทำงานได้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน นักศึกษาพยาบาล และปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการ เสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ มีส่วนสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา พยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขหรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยนี้จะนำไปใช้เป็น แนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพหรือเสริมสร้างพลังอำนาจที่จะทำให้ เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และให้นักศึกษาพยาบาลสำเร็จไปเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและ สามารถพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างบารมี การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นเอกบุคคล ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวง สาธารณสุข
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ลำดับบุตรใน ครอบครัว จำนวนบุตรชาย-หญิงในครอบครัว ชั้นปี คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการ เสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ กับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
3. ปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ จากอาจารย์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัย พยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ปัญหาการวิจัย

1. นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และอยู่ในระดับใด

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรชาย-หญิงในครอบครัว ชั้นปี คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข หรือไม่ และ อยู่ในระดับใด

3. ปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญอย่างยิ่งในทุกหน่วยงานและวิชาชีพเนื่องจากเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การริเริ่ม ที่จะช่วยนำองค์กรให้ดำเนินไปด้วยดี ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะพยายามจัดรูปแบบ และปรับเปลี่ยนเป้าหมายค่านิยมของผู้ตาม เพื่อให้เป้าหมายนั้นประสบผลสำเร็จจะเกิดประโยชน์ต่อองค์กร ทำให้เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงโดยรวม โดยการรับรู้จากการตัดสินใจและการปฏิบัติของผู้นำ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มนั้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้ตามได้ปรับระดับความต้องการให้สูงขึ้นโดยการทำให้เกิดความชัดเจน และการเป็นตัวอย่งที่ดี ผู้ตามจะเกิดการตระหนักและมีอิสระในการทำงาน สามารถควบคุมตนเองได้ และปฏิบัติงานได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ ซึ่งวิชาชีพการพยาบาลก็เป็นวิชาชีพหนึ่งที่ต้องอาศัยบุคคลในวิชาชีพที่มีลักษณะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำพาวิชาชีพไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในอนาคต

ปัจจัยส่วนบุคคลในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ อายุ ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรชาย-หญิงในครอบครัว ชั้นปี จากแนวคิดของ Harms (1988) พบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางการพยาบาล ในเรื่องของ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เป็นผู้หญิง เป็นบุตรคนแรก ได้รับการสนับสนุนจากบิดา มารดา มีชั้นปีอย่างน้อย 11 ปี เลียนแบบภาวะผู้นำจากบิดา และมารดา แต่เลียนแบบบุคลิกลักษณะและอารมณ์ของบิดา มารดา มีความอบอุ่นในครอบครัว

นอกจากปัจจัยส่วนบุคคลจะมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำแล้ว บุคลิกลักษณะก็มีผลเช่นกัน ตามทฤษฎีลักษณะผู้นำ (Trait Theories) ซึ่งเชื่อว่า บุคคลบางคนเกิดมาพร้อมด้วยลักษณะบางประการที่จะช่วยสนับสนุนให้เขาเป็นผู้นำได้ ซึ่งได้แก่คุณลักษณะ ต่อไปนี้ คือ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะด้านสังคม และ คุณลักษณะด้านกายภาพ ซึ่งในแต่ละเพศก็มีคุณลักษณะเหล่านี้แตกต่างกันไป คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย ก็จะเป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองในทุกด้านและในการกระทำของตน ที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของความเป็นหญิงหรือชายซึ่งจะเป็นสิ่งที่ส่งผลให้บุคคลที่เป็นผู้นำว่าจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่

การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นแนวคิดที่มีหลายมิติ และถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง และการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคล องค์กร หรือชุมชนมีความสามารถในการจัดการกับชีวิตของตน (Gibson, 1991 อ้างถึงใน ชูสิทธิ์ ปิยสุทธิ์, 2539) จะทำให้บุคคลตระหนักรู้ในคุณค่า และความสามารถทั้งของตนเองและผู้อื่น ซึ่งการเสริมสร้างพลังอำนาจดังกล่าว จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ที่จำเป็นต้องมีก่อนการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานนั้นมีปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข 3 ประการ คือ 1) การตอบสนองในองค์การต่อความรู้สึกไร้อำนาจต้องได้รับการชี้ชัด และกำจัดให้หมดไป 2) ใช้เทคนิคกลยุทธ์ทางการบริหารที่ให้คนในองค์การมีส่วนร่วมในงาน และ 3) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นอาจารย์ที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ จึงต้องใช้กิจกรรมการสอนที่เน้นการเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของการเรียนรู้ รู้สึกพึงพอใจต่อความรับผิดชอบในการบรรลุความสำเร็จด้วยตนเอง มีความรู้สึกว่าได้ทำบางอย่างที่คุ้มค่า ยินดีจากการได้ติดต่อสื่อสาร และร่วมงานกับบุคคลอื่น และ เพิ่มความเชื่อมั่นจากการได้กระทำบางสิ่งที่คุณคิดว่าตนไม่สามารถทำได้ เป็นการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน และเกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการเตรียมสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อไป

จากแนวคิดทั้งหมด ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรชาย-หญิงในครอบครัว ชั้นปี มีความสัมพันธ์ทางบวก กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษายุทธศาสตร์วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ มีความสัมพันธ์ทางบวก กับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรชาย-หญิง ในครอบครัว ชั้นปี คุณลักษณะความเป็นชายสูง การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษา นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่3 และ ชั้นปีที่ 4 ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

2. ตัวแปรที่ใช้ศึกษามีดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ อายุ ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรชายหญิง ในครอบครัว ชั้นปี คุณลักษณะความเป็น หญิง-ชาย และ การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล หมายถึง บุคลิกลักษณะของนักศึกษาที่เกิดอิทธิพลต่อบุคคลอื่น สามารถจูงใจให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานได้ตามศักยภาพ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย โดยปรับมาจากแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass (1985) และ ประเมินลักษณะของนักศึกษาในด้านต่างๆ 3 ด้าน คือ

ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการเป็นผู้นำด้านการสร้างบารมี หมายถึง การที่นักศึกษาที่เป็นผู้นำปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยการใช้ลักษณะพิเศษของตน ทำให้บุคคลอื่นเกิดความรัก

เชื่อถือ ยกย่อง ยากเลียนแบบ เกิดความไว้วางใจ มีความกระตือรือร้น และ อุทิศตนทำงานที่ได้รับมอบหมายมีความมั่นใจในตนเอง ประสานสายตาโดยตรงเสมอ ใช้น้ำเสียงที่เร้าความสนใจ ใจดี ซื่อสัตย์ ยุติธรรม กล้าเสี่ยง ใช้กลวิธีใหม่ๆ และประเมินสถานการณ์ได้ถูกต้อง แม่นยำ มีลักษณะที่เด่นและเข้มแข็งในความคิดของตนเอง มักแสดงถึงการสร้างสรรค์ผลงานที่สำเร็จและบรรลุเป้าหมาย

ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการเป็นผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การที่นักศึกษาที่เป็นผู้นำแสดงความชื่นชม มีการปรึกษาหารือ ส่งเสริม กระตุ้นให้ผู้อื่นตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และวิธีแก้ไข โดยใช้ความคิด และดุลยพินิจก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ โดยให้ข้อมูลข่าวสาร แนวคิด ชี้ทางเลือกในการปฏิบัติที่สามารถเข้าใจได้ และให้การยอมรับ

ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการเป็นผู้นำด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกบุคคล หมายถึง การที่นักศึกษาที่เป็นผู้นำเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล ยอมรับนับถือความเป็นบุคคลของผู้อื่น การค้นหาและตอบสนองความต้องการของผู้ตาม มอบหมายงานกลุ่มให้ตามความสามารถของแต่ละคนตลอดจน การยอมรับในเอกลักษณ์ และความสนใจของแต่ละบุคคล หรือแม้แต่มุมมองหลังทางครอบครัว เน้นความเป็นเอกบุคคล โดยการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นกันเอง ให้ข้อมูลข่าวสาร และคำแนะนำผู้ตาม

นักศึกษาพยาบาล หมายถึง นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2541

อายุ หมายถึง อายุของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะผู้นำ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 16-20 ปี 21-25 ปี และ 26-30 ปี

ลำดับบุตรในครอบครัว หมายถึง ลำดับบุตรจากจำนวนพี่น้องทั้งหมดในครอบครัว ของตัวนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะผู้นำ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ลำดับ ได้แก่ บุตรคนโต หรือบุตรคนเดียว บุตรคนกลาง (คนที่ 2 ขึ้นไป) และบุตรคนสุดท้อง

จำนวนบุตรชาย-หญิงในครอบครัว หมายถึง จำนวนพี่น้องทั้งหมดในครอบครัวของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะผู้นำ แยกตามเพศ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พี่น้องเป็นชายทุกคน พี่น้องเป็นหญิงทุกคน และ พี่น้องมีทั้งชายและหญิง

ชั้นปี หมายถึง จำนวนปีที่นักศึกษาพยาบาลกำลังศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 3 ปี และ 4 ปี

คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองทั้งด้านทัศนคติ ค่านิยม และ การกระทำต่างๆของตนเองที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของความเป็นหญิงหรือชาย ซึ่งวัดเป็นคะแนนด้วยแบบวัดบุคลิกภาพเอ็มเอ็มพีไอ (Dahistrom,W.G.,

Schlager, W.G., and Dahistrom, E.L., 1972) ในส่วนบุคลิกภาพของความเป็นหญิง-ชาย วัดออกมาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

คุณลักษณะความเป็นหญิงสูง หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะอ่อนแอ อ่อนไหว ง่าย วิตกกังวลสูง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น พึ่งพาคนอื่นสูง ชอบแก้ปัญหาในด้านรูปธรรมมากกว่านามธรรม ซึ่งวัดออกมาเป็นคะแนนจากแบบวัดคุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย ได้คะแนนตั้งแต่ 38 คะแนนขึ้นไป

คุณลักษณะความเป็นชายสูง หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะ เข้มแข็ง ก้าวร้าว ชอบเสี่ยง มีเหตุผล เป็นตัวของตัวเอง ชอบแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรม ซึ่งวัดออกมาเป็นคะแนนจากแบบวัดคุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย ได้คะแนนตั้งแต่ 28 คะแนนลงไป

คุณลักษณะไม่บ่งชี้ความเป็นหญิงหรือชายสูง หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะที่แสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ไม่ก้าวร้าว มีเหตุผล เข้มแข็ง เป็นตัวของตัวเอง และสุขภาพ ซึ่งวัดออกมาเป็นคะแนนจากแบบวัดคุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย ได้คะแนนอยู่ระหว่าง 29-37 คะแนน

การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ หมายถึง การที่นักศึกษาได้รับการส่งเสริมศักยภาพของตนเอง และพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นจากอาจารย์ เพื่อให้มีความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย อันจะนำไปสู่การทำให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล โดยมีการเตรียมสิ่งแวดล้อม เครื่องมือ และทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้านดังนี้

การมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในด้านดี หมายถึง นักศึกษาได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้สึกต่อตนเองในด้านดี เพราะการที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถและมีคุณค่านั้นจะสามารถผลักดันให้งาน หรือภารกิจต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้ และทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลเป็นไปด้วยดี

การมีความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การที่นักศึกษาได้รับการส่งเสริมให้มีความคิด หรือจินตนาการของตน ซึ่งเป็นการประสานความรู้ที่ผ่านมา และความคิด เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาวิชาชีพ และสังคม

การมีทรัพยากร หมายถึง การที่นักศึกษาได้รับการเตรียมทรัพยากรที่จำเป็นต่อกระบวนการเรียนรู้ จากอาจารย์ ซึ่งรวมถึง เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และเวลา

การมีข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่หลากหลายและเพียงพอ จากอาจารย์ เช่น ข้อมูลที่เป็นความรู้ทางเทคนิค ความเชี่ยวชาญ และ ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ อาจได้จากเอกสาร ตำรา รายงาน หรือบทความวิชาการ ในวารสาร

การได้รับการสนับสนุน หมายถึง การที่นักศึกษาได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือในสิ่งที่ปฏิบัติ จากอาจารย์ ได้แก่การให้การรับรอง การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง การให้การยอมรับ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างนักศึกษา เพื่อมุ่งหวังให้งานสำเร็จ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้อาจารย์สามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่นักศึกษาพยาบาล และนำไปสู่การเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพยาบาล สามารถส่งเสริมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นทั้งต่อตนเอง สังคม และวิชาชีพ ทำให้วิชาชีพการพยาบาลมีการพัฒนายิ่งขึ้นไป
3. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรที่ส่งเสริมการเตรียมตัวของนักศึกษาพยาบาลก่อนเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง